

Андрійченко Ю.В.

Вираження фемінного і маскулінного на вербально-семантичному рівні в іспанській мові

Андрійченко Юлія Валеріївна, кандидат філологічних наук, доцент, докторант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Анотація. У статті розглядається питання особливостей функціонування лінгвістичного сексизму в іспаномовних текстах художніх творів. Звертається увага на передумови та причини виникнення лінгвістичного сексизму, його розвиток і функціонування в сучасній іспанській мові.

Ключові слова: гендер, текст, комунікація, мовні стереотипи, гендерні стереотипи

Вступ. Вчені вважають гендерні дослідження одним з найбільш значущих явищ сучасної лінгвістики останніх десятиліть і говорять про появу нової наукової дослідницької парадигми – гендерної. [1, с. 28-37]. В її основі знаходиться поняття гендеру, яке досі викликає безліч суперечок і трактується по-різному численними концепціями класичної феміністської теорії (якій воно багато в чому зобов'язане своєю появою), соціології гендеру, гендерної психології, постфемінізму. На наш погляд, потрібно чітко диференціювати відмінності між статтю, граматичним родом і соціальною статтю. Стать людини є природною генетичною ознакою, яка не може бути змінена довільно. Це генетичне розходження несе відповідальність за розділення ролей між чоловіками і жінками як в примітивному суспільстві, так і в сучасному. Чоловіки, в своїй більшості, природно сильніші, ніж жінки, тому в стародавні часи існувало більше історичних завдань, які вимагали великих фізичних навантажень, таких, як полювання та участь у війні; в той час жінка, фізично слабша і яка перебувала в стані постійної вагітності, мала певні сталі обов'язки, які, в свою чергу, не потребували величезних фізичних навантажень: приготування їжі, збір насіння і виховання дітей. Існувала дуже обмежена кількість доісторичних суспільств, в яких представниці слабкої статі мали причетність до полювання, рибалки або війни в якості щоденної праці разом з чоловіками. Хоча доісторична жінка повинна була мати більш серйозну фізичну підготовку ніж її сучасниця в наш час. Граматичний рід є мовним параметром, який розрізняє статеву належність в мові.

Мета дослідження – виявлення феномену сексизму в іспанській мові на вербально-семантичному рівні.

Матеріалом дослідження слугує лексичний потенціал іспанської мови.

Гендерні стереотипи та норми повсякденного життя XIX століття, на нашу думку, яскраво відображені в творі Леопольдо Алас «Кларін» [2, с. 28-37]. Жінки певного соціального класу не мають доступу до роботи, і їх обов'язки класифікуємо за такими позиціями:

El hogar: ama, cocinera, doncella, criada, moza.

El vestido: modista, costurera, planchadora, ribeteadora, chaquetera, chalequera.

El alumbramiento y crianza: matrona, nodriza, aya.

El mundo del espectáculo: bailarina, cantatriz, corista, funámbula.

La fábrica: cigarrera, fosforera.

Щодо чоловіків ситуація, навпаки, є діаметрально протилежною. Як показує проаналізований матеріал, вони займали посади та професії, які є гендерно стереотипизованими і визнавалися як суто чоловічі, що ілюструє вторинні позиції жінок в описані автором часи: *abogado, médico, banquero, profesor de instituto, maestro de escuela, hombre de ciencia, arqueólogo,*

etnólogo, jurisconsulto, fisiólogo, regente, magistrado, ministro, concejal, diputado, alcalde, zapatero, armero, sastrero, carpintero, ebanista, obrero, delantero de diligencia, fontanero, barquero, prestamista, cazador, botánico, cívico, mayoral del correo, molinero, estudiante, orador, hombre de gobierno, hombre de mundo, sabio.

Автор використовує всі фемінні риси як другорядні по відношенню до маскулінных, демонструючи лінгвістичні гендерні стереотипи щодо жінки XIX-XX століть. Аналізуючи лексику можна відзначити, що стосовно героїнь твору використовуються лексичні одиниці з негативною конотацією, в яких немає еквівалента в чоловічому роді. Наприклад:

hipocritona, jamona, barragana, pendón, pingo, moza del partido, та ін.

Нашу увагу крім даних прикладів, привернули також і ті, в яких автор звертається одночасно як до чоловічого, так і до жіночого роду. Розгляньмо:

... don Cayetano confesaba a escogidísimos amigos y amigas

Aquella secora aya tenía criados y criadas [2, с. 14].

Doña Anuncia y doña Águeda .. rodeadas de algunos amigos y amigas ... [2, с. 28].

En Vetusta la juventud pobre no sabe ganarse la vida ...; muchachos y muchachas se comen a miradas ...

[2, с. 43].

Doña Rufina ... se quedaba en su gabinete, donde recibía a los amigos y amigas que quisieran hablar de sus cosas ... [2, с. 1112].

El magistral escogía hijos e hijas de confesión [2, с. 119].

La servían a Olvido negros y negras ... [2, с. 223].

Y se fueron a dar los días a varios Franciscos y Franciscas [2, с. 321].

Esto quería decir que el Marqués y la Marquesa no prescindirían de sus manías y caprichos ... [2, с. 231].

Але, на нашу думку, найцікавіше містять наступний приклад, в якому жіночий рід знаходиться на першій позиції по відношенню до чоловічого:

Es la Regenta, qué guapa es -Esto decían ellas y ellos [2, с. 240].

У цьому прикладі порушується, як бачимо, порядок пріоритетності чоловічого роду по відношенню до жіночого. У підсумку, зазначимо, що Л.А. Кларін не вживає так званий чоловічий гендерний рід для визначення жіночого і чоловічого в проаналізованому прикладі, а використовує жіночий і чоловічий граматичні роди окремо, без розміщення одного на вторинній позиції по відношенню до іншого. Таким чином, коли автор вживає іменник в обох родах це не є, на нашу думку, повторенням, а є саме візуалізацією жіночого роду.

Що ж має на увазі під собою лінгвістичний сексизм в цілому в іспанській мові? Розгляньмо докладніше. Лексичний сексизм може бути виражений в наступних формах:

- 1) ввічливість (*señor - señorito, señora - señorita*);
- 2) не типові лексичні пари (*varón - hembra*);
- 3) дуальні прояви (*fulana, mujer publica, zorra*);
- 4) уникнення жіночої статі: імена, прізвища, лексичні пропуски (*caballeroso, hombría, jurisconsulto*);
- 5) жаргон, лайливі слова, жарти, андроцентрична лексика (*capar, la mujer de Antonio, la hija del Presidente*).

Що стосується синтаксичного сексизму, він відображається, наприклад, у реченні:

Los nomadas se trasladaban con sus enseres, mujeres y niños.

Вираз *Los nomadas*, на перший погляд, містить у собі дві статі, але в дійсності відноситься суто до чоловіків. Відбувається семантичний стрибок на синтаксичному рівні. Цей феномен відбувається також на текстовому рівні:

Los cubanos somos los mejores. Nuestro deporte es el mejor, nuestras mujeres las mas lindas [4, с. 19].

На перший погляд, можна вирішити, що кубинці просто висловлюють оцінку без гендерної маркованості: ми, кубинці - кращі, але, у другому реченні вже відбувається семантичний стрибок і ми розуміємо, що з самого початку першого речення йдеться виключно про чоловіків. Одна з найчастіших ілюстрацій лінгвістичного сексизму - це вживання чоловічої статі з гендерною оцінкою. У багатьох випадках контекст приховує його і адресат не може зрозуміти, чи є включеними жінки в чоловічі форми множини. Наприклад:

El 26 de diciembre hay una reunión en el teatro con los profesores seleccionados.

В дослідженнях сексизму в текстах з'ясувалося, що цей феномен виражається через виключення персонажів і форм життя, які належать до жіночої статі. Традиційно, тексти художніх творів були відображенням сексистських стереотипів, які засвоювалися, а потім об'єктивізувалися в суспільстві. Характерною рисою для латиноамериканських авторів, є виділення таких типових ролей для жінок-героїнь творів як: материнство, домашнє господарство; що стосується чоловіків, то це коло значно ширше: участь у громадському житті, винаходи в науково-технічних областях, домінування в родині, героїчні вчинки та ін. Крім того, поява персонажів або форм життя чоловічого роду є більш частою, ніж у жіночого. Завдяки гендерним стереотипам, що склалися протягом століть, латиноамериканському чо-

ловікові не прощається слабкість або відхилення від норм стереотиповані поведінки [4, с. 32].

Яскравий приклад негативної конотації лексеми *hombre* демонструє в своїй новелі *Historia de Mayta* Маріо Варгас Льоса, описуючи можливу гомосексуальність свого героя і демонструє реакцію комуністичної угруповання троцькістів, в яку він увійшов *Tú no eres un hombre, Mayta. Para mi has muerto esta noche* [7, с. 180].

В іншій знаменитій новелі автора *La ciudad y los perros* де йдеться про життя кадетів, які повинні щодня відстоювати свою гідність і не давати знущатися над собою, один з головних героїв Хагуар каже:

En el colegio todos friegan a todos, el que se deja se arruina. No es mi culpa. Si a mi no me joden es porque soy más hombre [6, с. 50].

В даному прикладі граматична конструкція *ser más hombre* містить в собі позитивну конотацію: хлопця ніхто не може образити, тому що він може за себе постояти і тому він справжній чоловік. Цей негативний погляд на військові установи Перу дає зрозуміти, що в текстах художніх творів Маріо Варгас Льоси завжди присутні персонажі, які вступають в конфлікт з ієрархією (військовою, політичною, релігійною), намагаючись ігнорувати правила і встановлювати свої. Але, на жаль, герої, як правило, будуть знищені або поглинаються самою ієрархією. Якщо ми звернемося до інших латиноамериканських авторів, то при аналізі побачимо, що в даних текстах художніх творів вживання лексичної одиниці *hombre* також має прагматичну мету донести до адресата позитивну або негативну характеристику того чи іншого героя твору:

Hijo, tienes ya catorce años y debes aprender un oficio, ser un hombre de provecho. No es por lo que puedas ganar, pero debes hacerte un porvenir [3, с. 65].

В цьому прикладі конструкція *ser un hombre de provecho* має позитивну конотацію: бути корисною людиною.

Результати дослідження та висновки. Незважаючи на те, що протягом мексиканської революції фраза *miu hombre* застосовувалася також для характеристики хоробрих відважних жінок, вона демонструє, що як у колишні часи, так і сьогодні, існує стереотипний щільний зв'язок певних лексичних одиниць з поняттям *маскуліність*, незалежно від того, вживаються при цьому лексичні одиниці *tacho, machismo* чи ні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селиванова О.С. Гендерные стереотипы как способ репрезентации патриархальной культуры: На соискание науч. степени канд. Филос. Наук: спец. 09.00.11 "Социальная философия" / - Екатеринбург, 2006. - 183 с.
2. Alas L. La Regenta. Barcelona: Daniel Cortezo y Cía, 2005.-793 p.
3. Gil A.A. Cuentos desde La Habana, 1975. - 210 p.
4. Montecinos M. Los mitos de Chile / Sonia Montecino. - Santiago de Chile : Random House Mondadori, 2003. - 561 p.
5. Moreno Cabrera J.C. Acerca de la discriminación de la mujer y de los lingüistas en la sociedad. Reflexiones críticas / Juan Carlos Moreno Cabrera. - Barcelona : Anthropos, 2012. - 265 p.
6. Vargas Llosa M. La ciudad y los perros. Madrid: Alfaguara, 2012. - 768 p.
7. Vargas Llosa M. Historia de Mayta. Madrid: Alfaguara, 2000. - 376 p.

Andriichenko Yu.V. Expression of femininity and masculinity on the verbal and semantic level in Spanish

The article discusses the issue in the article discusses the features of the functioning of linguistic sexism in Hispanic texts of works of art. Draws attention to the background and causes of linguistic sexism, its development and functioning of the modern Spanish.

Keywords: gender, gender stereotypes, communication, linguistic sexism, text, jokes, language stereotypes

Андрійченко Ю.В. Выражение феминного и маскулинного на вербально-семантическом уровне в испанском языке

В статье рассматривается вопрос особенностей функционирования лингвистического сексизма в испаноязычных текстах художественных произведений. Обращается внимание на предпосылки и причины возникновения лингвистического сексизма, его развитие и функционирование в современном испанском языке.

Ключевые слова: гендер, гендерные стереотипы, коммуникация, лингвистический сексизм, текст, шутки, языковые стереотипы